UNIVERSITY OF HELSINKI

https://helda.helsinki.fi

Millaista on suomalaisen radikaalioikeiston ilmastopolitiikka? : Analyysi perussuomalaisten vihreästä nationalismista

Toivanen, Tero

Moore, Hillary A.

2023-01-26

http://hdl.handle.net/10138/588825

Toivanen, T 2023, Millaista on suomalaisen radikaalioikeiston ilmastopolitiikka? Analyysi perussuomalaisten vihreästä nationalismista. julkaisussa H A Moore (Toimittaja), Palava maailma, muuttuva Eurooppa : Kuinka rasistinen oikeisto hyväksikäyttää ilmastokriisiä ja mitä voimme asialle tehdä. Vasemmistofoorumin raportteja, Nro 1, Vuosikerta. 2023, Vasemmistofoorumi, Helsinki, Sivut 56–66. < https://www.ksl.fi/julkaisut/palava-maailma-muuttuva-eurooppa-kuinka-rasistinen-oikeisto-hyvaksikayttaa-ilmastokriisia-ja-mita-voimme-asialle-tehda/ >

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository. https://helda.helsinki.fi
This is an electronic reprint of the original article.
This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.
Please cite the original version.

6

Millaista on suomalaisen radikaalioikeiston ilmastopolitiikka?

ANALYYSI PERUSSUOMALAISTEN VIHREÄSTÄ NATIONALISMISTA

Elokuussa 2021 perussuomalaiset valitsivat puoluekokouksessaan puoluetta neljä vuotta johtaneen Jussi Halla-ahon tilalle Riikka Purran. Se, että tuoreen puheenjohtajan ensimmäisen linjapuheen tärkein teema oli maahanmuutto, ei yllättänyt ketään. Purra linjasi, että hänen johtamansa puolue menee tulevaisuudessa ainoastaan sellaiseen hallitukseen, joka on valmis kiristämään Suomen maahanmuuttopolitiikkaa merkittävästi.

Puheesta löytyi kuitenkin myös toinen, puolueelle huomattavasti tuoreempi, mutta kaikkialla Euroopassa äärioikeiston agendalla tärkeään asemaan noussut teema eli ilmastonmuutos.

”Me perussuomalaiset olemme tässäkin asiassa [ilmastonmuutoksessa] realisteja, emme ympäristövihamielisiä. Perussuomalainen huolehtii ympäristöstään ja suomalaisesta luonnosta, puhtaasta ilmasta, vedestä ja maasta. Hän arvostaa elinympäristöään ja muiden ihmisten elinympäristöä. Hän myös tietää Suomen elävän metsistä.”

Ilmastopolitiikka nousi Jussi Halla-ahon kaudella perussuomalaisen politiikan keskeiseksi teemaksi samalla kun itse puolue muuttui entistä selkeämmin maahanmuuttovastaiseksi radikaaliksi oikeistopuolueeksi. Kun perussuomalaiset kevään 2019 eduskuntavaalien jälkeen pääsivät arvostelemaan uutta SDP:n johtamaa hallitusta, kritiikin kärki kohdistui useimmiten juuri hallituksen maahanmuutto- ja ilmastopolitiikkaan. Edes koronakriisi ei ole vähentänyt näiden kahden teeman tärkeyttä perussuomalaisille, vaikkakin kriisi on kiihdyttänyt puolueen talouspolitiikan siirtymistä oikealle sen vaatiessa entistä tiukemmin esimerkiksi julkisen talouden sopeuttamista.

Nykyistä perussuomalaista ilmasto- ja ympäristöpoliittista agendaa voi kutsua vihreäksi nationalismiksi. Sen keskeiset elementit ovat tunnistettavissa myös Purran puheesta. Perussuomalaiset edustavat ilmastotoimissa “realismia”, luovat kuvaa nykymuodossaan kestävästä suomalaisesta luontosuhteesta ja puolustavat suomalaisen teollisuuden etua. Tosin nämä piirteet eivät vielä tee perussuomalaisesta vihreästä nationalismista mitenkään omalaatuista, vaan samoja teemoja tuovat esiin myös muut suomalaiset poliittisen keskustan puolueet ja teollisuus.

Perussuomalaisen vihreän nationalismin erityisyys muodostuu vastakkainasettelun ra-

kentamisesta muiden puolueiden kanssa, kansainvälisen ilmastopolitiikan perustojen kyseenalaistamisesta, ympäristökysymysten kytkemisestä maahanmuuttovastaisuuteen ja ilmastopopulismista, jossa vaihtelevat erilaiset ilmastoskeptisyyden muodot. Perussuomalaisen ilmastoagendan tähtäin onkin määritellä ilmastokeskustelu niin, että puolue edustaa yksin ”realistista” ilmastopoliittista vaihtoehtoa.

Tarkastelen seuraavaksi perussuomalaisen vihreän nationalismin muotoutumista, sen vaikutuksia ilmastopoliittiseen keskusteluun Suomessa ja tulevaisuuden kehityssuuntaa. Perussuomalainen vihreä nationalismi ei kuvaa koko suomalaisen äärioikeiston ympäristöpoliittisia näkemyksiä, mutta koska radikaalioikeistolaisena puolueena se on ylivoimaisesti tärkein toimija suomalaisen äärioikeiston kentällä, on keskittyminen sen ympäristöpoliittiseen agendaan perusteltua.[1]

DENIALISMIA, ILMASTOPOPULISMIA, VIHREÄÄ NATIONALISMIA

Perussuomalaiset kuuluvat eurooppalaisessa radikaalioikeistossa siihen harvalukuiseen joukkoon, joka virallisissa ohjelmissaan hyväksyy ihmisperäisen ilmastonmuutoksen olemassaolon ja sen tieteelliset perustelut.[2] Suomen kaltaisessa laajan ympäristötietoisuuden maassa yksikään vakavasti otettava puolue tuskin voisikaan pärjätä rummuttamalla ilmastopolitiikkansa kärkenä ilmastodenialismia.[3] Samaan aikaan on selvää, että perussuomalaiset ratsastavat asiassa kaksilla rattailla: puolueen piirissä on esiintynyt ja esiintyy ilmastodenialismia[4] sekä erityisesti ilmaston lämpenemisen vaikutuksia ja ilmastotoimien tarpeellisuutta koskevaa ilmastoskeptisyyttä[5].

Jo Timo Soinin aikakaudella perussuomalaiset loivat edellytykset ilmastokysymyksen – Soinin termein ”viherhumpan” tai ”vihervouhotuksen” – kääntämiseksi identiteettipoliittiseksi vastakkainasetteluksi, jossa kaupunkivihreät rankaisevat tavallista kansaa EU:sta tuodulla ympäristösäätelyllä. Soinin puolue kuvasi myös toistuvasti ilmastotoimien uhkaavan suomalaisen teollisuuden elinkelpoisuutta. Perussuomalaiset mukailivat teollisuuden ilmasto- ja energiapoliittisia kantoja jopa siinä määrin, että kopioivat vuonna 2011 ilmasto-ohjelmansa lähes sanasta sanaan ja

1 Nojaan tutkimuksessa vakiintuneeseen jaotteluun, jossa äärioikeisto koostuu yhtäältä liberaalin demokraattisen järjestelmän puitteissa toimivista mutta monia sen keskeisiä piirteitä vastustavista radikaalioikeistolaisista puolueista ja toisaalta liberaalin demokratian hylkäävistä ekstremistioikeistolaisista puolueista ja liikkeistä. Ks. Mudde, C. 2020. Far Right Today. Polity, s. 7.

2 Schaller, S., & Carius, A. 2019. Convenient truths. Mapping climate agents of right wing populist parties in Europe. Adelphi: Berlin, s. 11. Muut ilmastotieteen hyväksyvät radikaalioikeistolaiset puolueet ovat Schallerin ja Cariuksen mukaan Unkarin Fidesz ja Latvian Kansallinen liitto.

3 Jussi Halla-aho tiivistää linjan seuraavasti: “Harvalla kansalaisella tai edes päätöksentekijällä on oikeasti pätevyyttä arvioida, onko ihmisen aiheuttama ilmastonmuutos totta vai ei”. Perussuomalaistenkin on siis tarpeen hyväksyä ilmastonmuutoksen tieteellinen tausta, mikä kannattaa tehdä jo siitäkin syystä, että “aihe kiinnostaa ja huolestuttaa suurinta osaa kansalaisista, joten mikään puolue ei voi sitä väistellä”. Ks. *Perussuomalainen*, 26.10.2018.

4 Perussuomalaisten nykyisten kansanedustajien ja politiikkojen ilmastodenialismista tiiviisti ks. esim. ”Analyysi: Populistit flirttailevat ilmastoskeptisyydellä – mistä ilmastonmuutosta vähättelevä viesti on peräisin ja kuka sen ostaa?”

https://yle.fi/aihe/artikkeli/2020/04/06/analyysi-populistit-flirttailevat-ilmastoskeptisyydella-mista-ilmastonmuutosta, *Yle*, 6.4.2020. katsottu 12.10.2021.

5 Ilmastoskeptisyyden eri muodoista ks. esim. Van Rensburg, W. 2015. Climate change scepticism: A conceptual re-evaluation. Sage Open, 5(2).

kirjoitusvirheineen Metalliliitolta.[6]

Muistissa on myös perussuomalaisten stereotypioihin nojaava rasistinen pilakuva, jossa Ilmatieteen laitoksen ilmastotieteilijä kuvattiin luista ennustuksia tekevänä poppamiehenä. Lisäksi kuvassa väitettiin, että ”niin kutsuttu ilmastotiede” ei ole pystynyt todistamaan ihmisen roolia ilmaston lämpenemisessä.[7] Puolueen aktiivisesta tuulivoimavastaisuudesta puolestaan esimerkki on ”työmies” Matti Putkosen esittämä väite tuulivoiman infraäänien vuoksi räjähtelevistä lepakoista. Eräänlaisen ”ilmastopopulismin ikiliikkujan” aikaansaanut lepakkotapaus piti perussuomalaiset mediahuomion kohteena jopa useita viikkoja[8].

Yksikään suomalainen puolue, joka tähtää pääministeripuolueen asemaan, ei voi kuitenkaan pärjätä nykyisessä ympäristötietoisuuden tilanteessa ilman jäsenneltyä ilmastopoliittista agendaa. Tämän vuoksi myös perussuomalaisten on täytynyt sisällyttää ilmastokysymys täsmällisemmin osaksi muuta politiikkaansa. Halla-ahon noustessa puheenjohtajaksi perussuomalaiset panostivatkin aikaisempaa säntillisemmin ohjelmatyöhön ja puolueelle laadittiin myös uusi ympäristö- ja energiaohjelma[9]. Siinä tuodaan yhteen jo aikaisemmin puolueen piirissä toistellut vihreän nationalismin elementit.

Ohjelman mukaan perussuomalaiset edustavat ilmastokysymyksessä ”teknillistä ja taloudellista realismia”, suojelevat kansaa ilmastotoimien aiheuttamalta elinkustannusten nousulta ja puolustavat suomalaisen teollisuuden kilpailukykyä liian rankoilta päästövähennystoimilta[10]. Lisäksi mukana on muun muassa ydinvoimamyönteisyyttä, lupauksia vesien ja eläinten suojelusta sekä puhetta resurssitehokkuudesta, kiertotalouden mahdollisuuksista ja ympäristöteknologian vientipotentiaalista. Ohjelma sisältääkin useita sellaisia muotoiluja, jotka voisivat olla myös lähempänä poliittista keskustaa olevien suomalaisten puolueiden, jotka puhuvat muun muassa ”vihreän realismin” kaltaisin termein, listalla. Perussuomalaisten ilmastopolitiikan ja vihreän nationalismin erityisyyttä ei voikaan lukea yksin sen ohjelmista, vaan on katsottava tarkemmin puolueen ilmastostrategian muotoutumista käytännössä ja tietyssä historiallisessa tilanteessa.

ILMASTOKONSENSUSTA VASTAAN

Perussuomalainen ilmastopolitiikka olisi saattanut jäädä vähälle huomiolle, elleivät syksyllä 2018 julkaistu IPCC:n 1,5 asteen ra-

6 ”Perussuomalaiset kopioi ilmasto-ohjelmansa Metalliliitolta”, *Yle*, 4.2.2011, https://yle.fi/uutiset/3-5317333, katsottu 12.10.2021. Perussuomalaisten tuolloinen kopioitu ohjelma on hyvä esimerkki ilmastodenialismista, sillä siinä kuvataan esimerkiksi IPCC:n tutkimustulokset kiistanalaisina ja manipuloituina.

7 ”Perussuomalaiset julkaisi erikoisen poppamies-pilakuvan”, *Iltalehti* 19.5.2014, https://www.is.fi/kotimaa/art-2000000757431.html, katsottu 11.10.2021.

8 Hieno analyysi lepakkotapauksesta ja perussuomalaisten tuulivoiman vastustamisesta ks. Hatakka, N., & Välimäki, M. 2019. The allure of exploding bats: The Finns Party’s populist environmental communication and the media. Teoksessa Forchtner, B. (toim.) The Far Right and the Environment. Routledge, s. 136–150.

9 Perussuomalainen ympäristö- ja energiapolitiikka, https://www.perussuomalaiset.fi/wp-content/uploads/2019/01/Ymparisto_ja_energiapolitiikka_15.1.2019.pdf, 15.1.2019, katsottu 12.10.2021.

10 Puolue on nimittänyt teollisuuden ”hiilivuodon” uhkaa myös “vihersiirtymäksi” pilaillakseen “kestävyyssiirtymän” tai “oikeudenmukaisen siirtymän” kaltaisilla termeillä. Perussuomalaisten mukaan “vihersiirtymä” tapahtui esimerkiksi keväällä 2021, kun Neste kertoi investoivansa uuteen jalostamoon Rotterdamissa eikä Porvoossa. Perussuomalaisten twitter-tili 19.3.2021, https://twitter.com/persut/status/1372976888201773058?lang=da, katsottu 12.10.2021.

portti, nuorten ilmastoliike ja kevään 2019 eduskuntavaalit, joita nimitettiin jo hyvissä ajoin "ilmastovaaleiksi", olisi sähköistäneet suomalaista ilmastokeskustelua aivan uudella tavalla. Perussuomalainen ilmastopolitiikka pääsi ensimmäistä kertaa kunnolla esiin loppuvuodesta 2018, kun kansalaisten ilmastovaatimusten voimistuttua pääministeri Juha Sipilä (kesk.) kutsui kaikki eduskuntapuolueet yhteiseen ilmastokokoukseen. Sen tuloksena kahdeksan puoluetta allekirjoitti julkilausuman, jossa Suomi sitoutuu toteuttamaan IPCC:n esittämän 1,5 asteen tavoitteen mukaista ilmastopolitiikkaa. Yksi puolue kuitenkin puuttui allekirjoittajien joukosta: Jussi Halla-ahon perussuomalaiset, joka marssi jo aluksi ulos kokouksesta.

Ulosmarssista seurannut huomio sopi perussuomalaisille erinomaisesti. Puolue asettui yksin muiden puolueiden suomalaista ilmastokonsensusta vastaan. Näin perussuomalaiset kytkivät ilmastopolitiikan populistiselle puolueelle tyypilliseen asetelmaan, jossa puolue suojelee "kansaa" perinteisten puolueiden järjettömältä politiikalta – tässä tapauksessa ilmastopolitiikalta, joka paitsi alistaa kansallisen päätöksenteon ylikansallisille instituutioille (YK, IPCC, EU) myös kurittaa kansalaisia ja kotimaista teollisuutta, kun ilmastotoimien seurauksena kustannukset nousevat. Perussuomalaiset kutsuivat tuoreeltaan muiden puolueiden ilmastokonsensusta "utooppiseksi", sanoivat sen perustuvan "ideologisiin lähtökohtiin" ja johtavan vain "tehottomiin ja vahingollisiin seurauksiin". Suunnitelmillaan muut puolueet aikovat ajaa lopunkin teollisuuden ulos Suomesta ja seurauksena on "vain lisää työttömyyttä, lisää kiinalaista tuotantoa ja lisää päästöjä".[11] Lopulta ilmastokonsensuksen vastustaminen rajasi perussuomalaiset ulos myös eduskuntavaalien jälkeen muodostetusta Antti Rinteen hallituksesta: hallitustunnustelujen ensimmäisenä kynnyskysymyksenä oli 1,5 asteen globaalin tavoitteen ja Suomea koskevan vuoteen 2035 sijoitetun hiilineutraaliustavoitteen hyväksyminen. Perussuomalaisille nämä eivät käyneet.[12]

Perussuomalaisten ilmastopopulismissa on kyse politiikan ja julkisen keskustelun määrittelykamppailusta eli vastakkainasettelun luomisesta puolueen ja muiden välille. Perussuomalaiset korostavat muiden – perinteiset puolueet, media, nuoriso tai tutkijat – joutuneen ideologisen ja tunneperäisen "ilmastohysterian" valtaan. Perussuomalaiset puolestaan sanojensa mukaan edustavat ilmastopolitiikassaan realismia ja järjen ääntä. Muut ovat "ilmastopaniikin", "ilmastokiiman", "ilmastopelon", "ilmastotuhon", "ilmastopalvonnan", "moraaliposeerauksen", "pseudouskonnon", "maailmanlopun kultin", "itseruoskinnan", "hulluuden", "harhaisuuden" tai "kiilusilmäisen ilmastopolitiikan" vallassa.[13]

Perussuomalaisten esittämä vastakkainasettelu hyväksyttiinkin varsin laajasti eduskuntavaalien alla eri medioissa. Useat lehtien pääkirjoitukset ja kolumnistit kirjoittivat, kuinka muut puolueet ovat kadottaneet ilmastopolitiikassa suhteellisuudentajunsa ja syyllistävät ihmisiä elämäntapavalinnoista. Näin media tuotti perussuomalaisten luomaa kuvaa perussuomalaisten ja muiden puolueiden ilmastopoliittisesta vastakkainasettelusta, eikä niinkään tarkastellut sitä, että myös poliittisen keskustan puolueiden varsinaiset ilmastoratkaisut olivat usein kaukana kunnianhimoisten ilmastotavoitteiden linjasta.[14]

11 Esim. *Perussuomalainen* 21.12.2018.

12 Perussuomalaiset vastasivat Rinteelle vihreän nationalismin mukaisesti: Suomen päästöillä ei ole juurikaan vaikutusta globaalisti, vastuuseen pitää saada suuret saastuttajamaat ja liika kunnianhimo ajaa teollisuuden pois Suomesta. Ks. Nurmi, Lauri 2020. Jussi Halla-aho – Epävirallinen elämäkerta, Into, s. 311.

13 Muutama poiminta *Perussuomalainen*-lehdessä käytetystä ilmastoretoriikasta.

14 Ks. Vuorelma, Johanna 2019. Eduskuntavaalit

Toisaalta on tärkeää pitää mielessä, että nimitys ”radikaali oikeisto” sopii perussuomalaisiin osuvasti myös siinä mielessä, että radikaalin oikeiston tavoitteena on aina myös poliittisen keskustan näkemysten radikalisoiminen.[15] Maahanmuuttopolitiikassa perussuomalaiset ovat monessa mielessä tässä onnistuneet, kun maahanmuutosta on tehty kuluneen vuosikymmenen aikana suomalaisen päivänpolitiikan keskeinen teema ja samalla osa perinteisistä puolueista on hyväksynyt kriittisemmän asenteen maahanmuuttoa kohtaan. Samankaltaista radikalisointia perussuomalaiset tavoittelevat myös ilmastopolitiikassa. Pyrkimyksenä on repiä poliittista keskustaa perussuomalaisten edustaman ilmastoviivyttelyn suuntaan, oli sitten kysymys yksittäisistä ilmastotoimista tai ilmastotavoitteista. Radikaalioikeiston ilmastopolitiikassa onkin aina kyse myös poliittisen mielikuvituksen kaventamisesta, toisin sanottuna sellaisen näköalan rajaamisesta, jossa ilmastopäästöjä ja muita ympäristöpaineita nopeasti ja hallitusti vähentävä yhteiskunnan kestävyysmurros on mahdollinen.

Perussuomalaisten määrittelemä vastakkainasettelu näkyi kaikissa vaalikeskusteluissa. Kun muut puolueet puhuivat ilmastopolitiikan kunnianhimon nostosta, perussuomalaiset toistelivat, että Suomen päästöt ovat promillen globaaleista päästöistä, ja että vaikka suomalaiset lakkaisivat hengittämästä, ei sillä olisi kummoistakaan vaikutusta. Sen sijaan päästövähennyksiä pitäisi tehdä muualla, kuten Kiinassa ja Intiassa. Kun muut puolueet väittelivät siitä, miten päästöjä saadaan alas teollisuudessa, perussuomalaiset kehuivat ”suomalaisen savupiipun olevan ekoteko” – lausahdus, joka sekin oli lainattu teollisuudelta. Kerta toisensa jälkeen perussuomalaiset alleviivasivat ilmastotoimien uhkaavan suomalaisten elämäntapoja ja nostavan elinkustannuksia, oli sitten kyse liikkumisesta, lämmityksestä tai ruokavaliosta. Ylen ilmastotenttiin puolueen edustajaksi valikoitunut “työmies” Putkonen karnevalisoi asetelman huippuunsa toteamalla, että muiden puolueiden ilmastopolitiikka ei pelkästään lisää köyhyyttä ja eriarvoisuutta, nosta asumisen hintaa ja tuhoa teollisuuden kilpailukykyä vaan vie ”duunareilta lauantaimakkaratkin suusta”. Lisäksi Putkonen esitti, että ilmastopolitiikka nostaa Suomen 1,5 miljoonan lemmikin ruoan hintaa rajusti: ”Mitä te vastaatte sille pienelle tytölle tai pojalle, joka itkee, kun äiti ja isä sanoo, että ei ole enää varaa [lemmikinruokaan] ja ne vievät piikille sitä heidän rakasta pientä palleroa – se on iso kysymys”, Putkonen tylytti.[16]

Halla-aho puolestaan arvioi Sanna Marinin hallituksen ilmastopolitiikan seurauksena Suomen “alueiden muuttuvan asuinkelvottomiksi”.[17] Ilmastopolitiikka onkin tarjonnut perussuomalaisille uuden tavan ruokkia sen politiikalle tunnusomaista kaupungin ja maaseudun välistä vastakkainasettelua tai “alueiden kostoa”.[18] Perussuomalaisten eduskuntavaalikannatuksen on myös arvioitu olleen korkea niissä maakunnissa, joissa turvetuotannolla on merkittävä rooli.[19] Ei siis ihme, että perussuomalaisten kansanedustajat ovat profiloituneet näkyvimpinä turvetuottajien protestien kannattajina.

perussuomalaisen linssin läpi, *Politiikasta.fi*, https://politiikasta.fi/eduskuntavaalit-perussuomalaisten-linssin-lapi/, katsottu 8.10.2021.

15 Esim. Mudde, C 2020. Far Right Today. Polity.

16 Eduskuntavaalit 2019: Ilmasto, https://areena.yle.fi/1-4667627, *Yle Areena* katsottu 12.10.2021.

17 Halla-aho Ylen A-studiossa 6.2.2020. Li Andersson vastasi Halla-ahon väitteen olevan “paskapuhetta”.

18 ks. Moisio, S. 2019. Houkutus populistien äänestämiseen kasvaa suurten kaupunkien väliin jäävillä reuna-alueilla, *Helsingin Sanomat*, 27.4.2019, https://www.hs.fi/paivanlehti/27042019/art-2000006085516.html, katsottu 12.10.2021.

19 Malm, Andreas & Zetkin Collective. White skin, black fuel. On the danger of fossil fascism. Verso, s. 95-96.

Perussuomalaiset ovat kytkeneet ilmastopolitiikan tiiviisti myös perinteiseen EU-vastaiseen linjaansa. EU:n kiristyvä ilmastopolitiikka, jota muut puolueet Suomessa toteuttavat, tuo Suomen kansalaisille Brysselistä "koko ajan vain kalliimpia tervetuliaisia"[20]. Viimeisimpänä perussuomalaiset ovat arvostelleet ilmastopolitiikkaa vain yhtenä EU:n uutena keinona uusille "tukivälineille", joilla suomalaisten rahaa siirretään muihin EU-maihin korvaamaan tällä kertaa ilmastopolitiikasta seuraavaa elinkustannusten nousua.[21]

Vihreää nationalismia ei tietenkään olisi ilman kytköstä perussuomalaisten tärkeimpään teemaan eli maahanmuuton vastustamiseen. Eurooppalaisessa radikaalissa oikeistossa tällainen kytkös on tehty jo pidempään. Esimerkiksi Ranskassa Kansallinen liittouma on puhunut "rajojen olevan ympäristön paras liittolainen" ja eurooppalaisen "ekologisen sivilisaation" turva.[22] Samanlaisia äänenpainoja on myös perussuomalaisissa. Niinpä Jussi Halla-ahon mukaan "etelästä pohjoiseen suuntautuva kansainvaellus lisää globaaleja päästöjä" ja siksi sitä on "pyrittävä torjumaan". Halla-aholle "tiukka maahanmuuttopolitiikka on ympäristöteko"[23]. Toinen tuttu tapa on siirtää keskustelu kotimaisista ympäristöongelmista muualle väittämällä, että "kukaan ei puhu ympäristöongelmien juurisyystä" eli väestönkasvusta, joka on "kaikkien ympäristöongelmien äiti".[24] Mitään ratkaisua perussuomalaiset eivät kuitenkaan asiaan esitä, päinvastoin puolueen tärkeimpiä vaatimuksia on kehitysyhteistyörahoituksen leikkaaminen. Tarkoituksena ei olekaan käydä keskustelua väestönkasvun hillitsemisen tunnetuista toimivista ratkaisuista, vaan luoda mielikuvaa ekologisesti kestämättömästä elämästä muualla kuin Suomessa.[25]

Perussuomalaisten vihreän nationalismin luontokäsitys eroaa muista puolueista – joille kaikille suomalaisen luonnon ja luontosuhteen puolustaminen on nykyajassa eri tavoin tärkeää – siinä, että "suomalainen luonto" on rajanvedon väline. Perussuomalaista luontoa "voivat vaalia vain suomalaiset itse"[26]. Muun eurooppalaisen radikaalioikeiston tapaan puolue rakentaa kansallismielistä kuvaa luonnosta, joka on aidon suomalaisuuden perusta.[27] Näin määritelty luonto toimii rajanvetona suomalaisten ja muiden, "ulkopuolisten", välillä, joista jälkimmäiset eivät kykene kiinnittymään suomalaiseen luontoon suomalaisten tavoin eivätkä siten ole myöskään yhtä kelpoja siitä huolehtimaan.

20 mm. Perussuomalainen ympäristö- ja energiapolitiikka, s. 6.

21 Esim. "Purra: Suomen hiilineutraalisuustavoite siirrettävä vuoteen 2050 – 'maailman kunnianhimoisinta ilmastopolitiikkaa on pakko maltillistaa' ", *Iltalehti*, 12.10.2021, https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/4fce0fdb-762c-4fd9-8177-8fe92bc9ff67, katsottu 12.10.2021.

22 Boukala, S., & Tountasaki, E. 2019. From Black to Green: Analysing Le Front National's 'Patriotic Ecology'. The Far Right and the Environment. s. 72–87.

23 Jussi Halla-Aho *Perussuomalainen*-lehdessä 26.10.2018.

24 esim. *Perussuomalainen* 26.19.2018, Ville Tavion ja Leena Meren haastattelut; *Perussuomalainen* 21.12.2018, Tiera Laitisen haastattelu.

25 Tai tuoda esiin tuoreimpia arvioita väestömäärän taittumisesta kolmen vuosikymmenen kuluessa ja noin 8,5 miljardin ihmisen tilanteessa. Ks. "Edessä häämöttävä väestöräjähdys on sitkeä väärinkäsitys – maailman väkiluku voi pian alkaa kutistua, mutta riittääkö se pelastamaan planeetan ympäristökriiseiltä?", *Yle* 18.7.2021, https://yle.fi/aihe/a/20-10001028.

26 Perussuomalainen ympäristö- ja energiapolitiikka, s. 3.

27 ks. Forchtner, B., & Kølvraa, C. 2015. The nature of nationalism: Populist radical right parties on countryside and climate. Nature and Culture, 10(2), 199–224.

KANSAINVÄLISEN JA KANSALLISEN ILMASTOPOLITIIKAN PERUSTAN KYSEENALAISTAMINEN

Äärioikeiston ilmastopolitiikan tutkimuksessa on epäilty, että kansallisvaltion kehyksessä politiikkansa jäsentävän radikaalin oikeiston on vaikea muodostaa kantaa luonteeltaan kansainväliseen ilmastopolitiikkaan. Tämän on myös arvioitu osittain selittävän äärioikeiston välinpitämättömyyttä ja denialismia ilmastokysymyksestä.[28] Perussuomalaisen ilmastopoliittisen argumentaation tarkastelu kuitenkin osoittaa toista. Puolueen vihreä nationalismi on varsin houkuttelevaa kansallisen politiikan kontekstissa, jossa keskeistä on populistisen radikaalin oikeiston rakentama vastakkainasettelu perinteisten puolueiden kanssa. Perussuomalaisten ilmastoagendan vaikutusta puolueen lähiaikojen menestykseen on vaikeaa täsmällisesti arvioida, mutta merkittävä se on ollut. Vielä vuoden 2018 lopulla perussuomalaisten kannatus mateli kahdeksassa prosentissa eli lähellä pohjalukemia, jonne se oli pudonnut puolueen hajottua kesällä 2017. Vuoden 2019 ilmastovaalikevään aikana perussuomalaiset nousivat kuitenkin maan toiseksi suurimmaksi puolueeksi ja hävisivät vain yhden paikan vaalien voittajalle SDP:lle. Nousua vauhditti se, että maahanmuuttokeskustelu kiihtyi esimerkiksi Oulun poliisin tiedotettua alaikäisiin kohdistuneista seksuaalirikosepäilyistä loppuvuodesta 2018. Toisena merkittävänä tekijänä voidaan kuitenkin pitää perussuomalaisten profiloitumista vallitsevia olosuhteita puolustaneena ilmastopoliittisena vaihtoehtona.[29]

Myös perussuomalaisten kannattajat ovat omaksuneet ilmastotoimien vastaisuuden vahvasti. Tämä tulee hyvin esiin perussuomalaisia koskevista jäsen- ja kannattajakyselyistä.[30] Yli kolmasosa perussuomalaisten kannattajista on esimerkiksi eri mieltä väitteen kanssa, että ilmastonmuutos johtuisi pääosin ihmisen toiminnasta. Puolet kannattajista on erimielisiä väitteestä, että tutkijat ovat yksimielisiä ilmaston lämpenemisen syistä. Muihin puolueisiin verrattuna perussuomalaiset pitävät ilmastonmuutoksen hillinnän tarvetta vähiten kiireisenä, uskovat ilmastonmuutoksen aiheuttavan vähiten haittoja, eivätkä pidä ilmastonmuutosta yhtenä suurimmista globaaleista ongelmista. Perussuomalaisten kannattajista 80 prosenttia on sitä mieltä, että ilmastokeskustelu on vouhotusta. 85 prosenttia on täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteen kanssa, että ilmastonmuutoksen vaikutuksia liioitellaan julkisuudessa. 82 prosenttia puolestaan oli sitä mieltä, että Suomi ja suomalaiset eivät voi tehdä paljoakaan ilmastonmuutoksen torjunnan hyväksi. Näiden lukujen vastapainona perussuomalaisten kannattajat kokevat kuitenkin muihin puolueisiin verrattuna selkeästi eniten, että heidän oma elämäntapansa on ympäristön kannalta kestävä. He ovat myös vähiten halukkaita tekemään muutoksia millään elämänalueella.

Mikäli perussuomalaiset onnistuisivat tulevaisuudessa aikaisemmin mainitussa ilmastopolitiikan radikalisoinnissa, voisikin se tarkoittaa sitä, että perussuomalaisten kannattajakunnassa havaittava skeptisyys ilmastotoimien merkittävyyttä kohtaan tulee hyväksyttävämmäksi samalla kun ilmasto lämpenee ja vaativissa ilmasto- ja kestävyystoimissa tulisi edetä määrätietoisesti.

28 ks. Forchtner, B. 2019. Climate change and the far right. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 10(5), e604.

29 ks. esim. Vuorelma 2019; Nurmi 2020, 308-311.

30 Jussi Marttinen on tehnyt näistä eri vuosina tehdyistä kyselyistä kätevän yhteenvedon. Ks. Marttinen, Jussi 2021. Mikä perussuomalaisia vaivaa? Tampere: Vastapaino, s. 131-154.

Täysin mahdotonta ei ole myöskään suoran ilmastodenialismin kaikupohjan kasvu, vaikka se Suomen olosuhteissa epätodennäköiseltä näyttääkin.[31] On myös kuviteltavissa, että esimerkiksi Jussi Halla-ahon edustama tietynlainen ilmastopoliittinen fatalistisuus tulee hyväksyttävämmäksi tulevaisuudessa, mikäli sille vain annetaan ilmastopolitiikassa tilaa: ilmasto lämpenee väistämättä, eikä paljoakaan ole tehtävissä, siksi on keskityttävä puolustamaan vain suomalaisten selviämistä nopeasti lämpenevässä maailmassa.[32]

Viimeisimmäksi perussuomalaiset ovat hyökänneet Suomen Ilmastopaneelin suosittamaa ja nykyisen Sanna Marinin hallituksen vuoteen 2035 asettamaa hiilineutraaliustavoitetta vastaan. Purra on julistanut, että tavoite tulisi määritellä uudestaan ja siirtää vuoteen 2050 – siis vuoteen, jolloin globaalien päästöjen tulisi olla nettonollassa[33]. Perussuomalaiset perustelevatkin väitettään Suomen ilmastopolitiikan liiasta kunnianhimosta hankaluuksilla, joita tämän politiikan toteuttamisesta saattaa seurata: esimerkiksi energian hinnan nousulla ja fossiilisiin polttoaineisiin kytkeytyvän työn vähenemisellä. Näin he paitsi harrastavat varsin klassista ilmastoviivyttelyä[34] myös nakertavat uskottavuutta ilmastonmuutoksen torjunnan kansalliselta poliittiselta ohjaukselta, ikään kuin poliittisesti asetettu tavoite ei nimenomaan olisi tukemassa ja kirittämässä Suomen kaltaisen korkean osaamisen maan talouden ja elinkeinojen muutosta kohti vähäpäästöisyyttä. On kuitenkin tärkeää huomata, että hiilineutraaliustavoitteen siirtäminen myöhemmäksi ei ole vain perussuomalaisten keksintö, vaan samanlaisia äänenpainoja on kuulunut myös raskaan teollisuuden piiristä ja eräiden elinkeinoelämän vaikuttajien suusta[35]. Voikin hyvin olla niin, että perussuomalaiset toimivat lähitulevaisuudessa tällaisten näkökantojen yleistymisen äänitorvena ilmastopoliittisessa keskustelussa – aivan kuten radikaalioikeisto toimii useissa Euroopan maissa fossiilipääoman viivyttelytavoitteiden kaikupohjana[36].

On tärkeää huomata, että korostamalla Suomen marginaalista roolia globaaleista päästöistä ja osoittamalla syyttävää sormea esimerkiksi Kiinaan ja Intiaan perussuomalaiset pyrkivät kyseenalaistamaan kansainvälisen ilmastopolitiikan perustana olevan oikeudenmukaisuuden. Sen mukaan historiassa ja nykyisyydessä korkeita päästöjä aiheuttaneet

31 Andreas Malm ja Zetkin-kollektiivi jäljittävät hienosti kehityskulkua, jossa jo merkitystään menettänyt fossiilipääoman ruokkima ilmastodenialismi saa 2000-luvulla uuden kaikupohjan juuri nousevasta äärioikeistosta. Ks. Malm, Andreas & Zetkin Collective 2021.

32 Tällainen puhe on jo osa eurooppalaisen radikaalioikeiston ilmastoagendaa: koska ilmasto lämpenee kuitenkin ja sen hillitsemiseksi vaadittavat toimet ovat liian vaikeita ja kalliita, tulisi keskittyä eurooppalaisten hyvinvoinnin turvaamiseen. Tällaisessa ajattelussa korostetaan vain rikkaan pohjoisen sopeutumista lämpeneviin olosuhteisiin kansainvälisen ilmastonhillinnän, yhteistyön ja solidaarisuuden sijasta. Seurauksena on rikkaiden maiden lipsuminen globaalista vastuustaan ja siten myös käsistä karkaava lämpeneminen, joka on erityisen tuhoisaa etelän maille. Vaikka sopeutuminen on äärimmäisen tärkeä osa ilmastopolitiikkaa, ei sitä voi tehdä globaalin ilmastohillinnän kustannuksella, koska se tarkoittaa globaalin ”ekologisen eriarvoisuuden” kasvua ja toisaalta rikkaiden maiden käpertymistä itseensä ja sulkeutumista kansainvälisestä yhteisöstä.

33 “Purra: Suomen hiilineutraalisuustavoite siirrettävä vuoteen 2050 – ’maailman kunnianhimoisinta ilmastopolitiikkaa on pakko maltillistaa’”, *Iltalehti* 12.10.2021, https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/4fce0fdb-762c-4fd9-8177-8fe92bc9ff67, katsottu 13.10.2021.

34 Ilmastoviivyttelystä ks. Lamb, W. F., Mattioli, G., Levi, S. ym. 2020. Discourses of climate delay. *Global Sustainability*, https://www.cambridge.org/core/journals/global-sustainability/article/discourses-of-climate-delay/7B11B722E3E3454BB6212378E32985A7, katsottu 12.10.2021.

35 Esimerkiksi fossiilienergiayhtiö St1:sen omistaja Mika Anttonen on kyseenalaistanut Suomen hiilineutraaliustavoitteen asettamisen mielekkyyden.

36 ks. Malm & Zetkin Collective 2021.

rikkaat teolliset maat toteuttavat päästövähennykset etujoukossa – eikä pelkästään historiallisesta velvollisuudesta, vaan siksi, että ne pystyvät parhaiten nopeisiin ilmastotoimiin. Puhumalla Suomen promillen päästöistä sivuutetaankin Suomen kansainvälisesti korkeat asukaskohtaiset ja historialliset päästöt. Sama pätee tietysti myös luonnonvarojen kulutukseen, jossa Suomi on asukaskohtaisesti aivan maailman huippua pitkälti energia- ja resurssi-intensiivisen teollisuuden, mutta myös kotitalouksien korkean kulutusasteen vuoksi.[37] Merkittävä osa suomalaisen kulutuksen ympäristökuormasta aiheutuu myös Suomen rajojen ulkopuolella – näkökulma, jonka perussuomalainen ympäristöpolitiikka aktiivisesti sivuuttaa.

Perussuomalaiset pyrkivät pikemminkin oikeuttamaan suomalaisten nykymuotoiset korkeapäästöiset tottumukset ”luonnollisilla” syillä kuten pitkillä välimatkoilla tai kylmällä talvella. Samaan aikaan puolue luo uhkakuvaa maahanmuuttajien mukanaan tuomista kasvavista päästöistä, mikäli he muuttavat Suomen kaltaisen korkeamman elintason maahan. Tässä tärkeää on huomata, että perussuomalainen argumentaatio vie huomion pois jälleen avainasiasta: mikäli suomalaisen yhteiskunnan rakenteita ei nopeasti muuteta merkittävästi vähemmän päästöjä ja luonnonvaroja kuluttavaksi ei kestävä elämä ole ylipäätään mahdollista, oli sitten kysymys Suomessa jo asuvista tai tänne muuttavista. Ilmastopolitiikan tehtävänä ei olekaan rajojen sulkeminen vaan suomalaisen yhteiskunnan muuttaminen siten, että vähäpäästöinen elämä on mahdollista kaikille.[38]

Kaikkialla Euroopassa radikaalit oikeistopuolueet toistavat samaa: ”me saksalaiset, tanskalaiset, ruotsalaiset tai suomalaiset olemme tehneet jo ihan riittävästi, ja päästöillämme on vain marginaalinen vaikutus”. Jos tämä logiikka viedään loppuun saakka, ja radikaali oikeisto pääsisi päättämään ilmastopolitiikan suunnasta, ei missään maassa lopulta tarvitsisi tehdä mitään. Tämä tietysti tarkoittaisi kansainvälisen ilmastopolitiikan perustan pettämistä ja ilmaston lämpenemisen lopullista karkaamista turvallisten olosuhteiden rajoista. Pahiten tällainen kehitys iskisi lämpenemisen vuoksi haavoittuvassa asemassa olevaan globaaliin etelään, mutta runtelisi perustavasti myös rikkaan pohjoisen yhteiskuntien toimintaedellytyksiä. Eurooppalaisen radikaalin oikeiston tavoitteena on kuitenkin säilyttää korkeapäästöisen talouden ja elämäntavan mahdollisuudet pohjoisessa ja sulkea globaalin epäoikeudenmukaisuuden kysymykset pois ilmastopolitiikasta.

PERUSSUOMALAINEN ILMASTOPOLITIIKKA KESTÄVYYSSIIRTYMÄN ESTEENÄ

Ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi suomalaisen yhteiskunnan on toteutettava hallittu ja suunnitelmallinen kestävyyssiirtymä.[39] Tämä vaatii esimerkiksi liikennejärjestelmän rakentamista uudelleen niin, ettei se ole enää riippuvainen fossiilisista polttoaineista. Liikennettä on kehitettävä suunnitelmallisesti niin paikallisella kuin kansallisella tasolla toivottuun suuntaan: yksityisautoilu vähenee, moottoriton liikkuminen lisääntyy ja julkinen liikenne paranee. Samalla olisi hah-

37 Vadén, Tere ym. 2019. Onnistunut irtikytkentä Suomessa? *Alue ja Ympäristö*, (48),1, https://aluejaymparisto.journal.fi/article/view/76338.

38 Ks. BIOS: Huoltosuhde ei ole vain taloudellinen yhtälö, https://bios.fi/huoltosuhde-ei-ole-vain-taloudellinen-yhtalo/, katsottu 12.10.2021.

39 Ks. esim. Vadén, Tere ym. 2021. Kestävyyssiirtymän tiedontuotannollisista puutteista. *Tieteessä tapahtuu* (39), 3, https://journal.fi/tt/article/view/109240.

motettava liikennejärjestelmän muutoksien kytkökset muihin yhteiskunnan sektoreihin ja niiden suunnitelmalliseen uudistamiseen. Tämä pätee kaikkiin talouden sektoreihin, oli sitten kyseessä teollisuus, energiantuotanto, liikenne, asuminen tai ruoantuotanto. Lisäksi siirtymä on toteutettava oikeudenmukaisesti ja siten, että ihmiset kokevat olevansa muutoksessa osallisia. Tämän vuoksi ympäristötutkimuksessa puhutaan usein ”systeemisen muutoksen” tarpeesta.

Tällainen kokonaisvaltainen siirtymä on välttämätön seuraavien vuosikymmenten aikana, ja perussuomalainen ilmastopolitiikka heikentää sen hahmottumista. Yhtäältä perussuomalaisten ilmastovaatimusten viestinä on käytännössä, että minkään suomalaisen yhteiskunnan sektorin ei tarvitse juurikaan muuttua. Toisaalta puolueen ilmastopopulismi ajaa ilmastokeskustelua identiteettipoliittisiin poteroihin, joissa kiistellään vuosia esimerkiksi yksittäisistä energiamuodoista, kuten turpeesta, tai siitä, ollaanko kansalaisilta viemässä autot pihasta, makkarat suusta tai lämpökattilat kellarista. Tämä kaikki on pois ajasta, jolloin voitaisiin muodostaa jaettua näkemystä oikeudenmukaisesti toteutetusta ja suunnitelmallisesta siirtymästä eri yhteiskunnan sektoreilla.

Niin ikään talouspolitiikan ja ilmastopolitiikan keskinäiset yhteydet on tärkeää hahmottaa. Kestävyyssiirtymän toteuttaminen vaatii valtioilta aikaisempaa huomattavasti aktiivisempaa roolia talouspolitiikassa. Julkisen talouden suunnittelussa tulisikin painottaa ensisijaisesti kestävyyssiirtymän tarpeita ja riittäviä investointeja vähäpäästöiseen tuotantoon ja infrastruktuuriin. Perussuomalaiset ovat kuitenkin Halla-ahon kaudella liikkuneet talouspolitiikassaan entistä oikeammalle ja vaatineet koronakriisin vauhdittamana rankkaa julkisen talouden sopeutusta.[40] Tällainen talouspolitiikan linja priorisoi talouskuria, jonka toteuttaminen heikentää sekä valtion kykyä riittäviin investointeihin että kansalaisten saatavilla olevia palveluja ja sitä mukaa kansan hyvinvointia, jota tarvitaan vaativan kestävyyssiirtymän keskellä.

Perussuomalaisten esiin nostamat – ja samalla kaikkien vähänkään ilmastokeskustelua seuraavien tunnistamat – huolet ovat tietysti myös aiheellisia. Ilmastopolitiikka uhkaa olemassa olevaa teollista rakennetta ja huonosti toteutettuna se myös voi nostaa kansalaisten elinkustannuksia, lopettaa töitä hallitsemattomasti ja asettaa ihmisiä eriarvoiseen asemaan asuinpaikan tai tulotason mukaan. Perussuomalaisten ilmastostrategian pääpaino on näiden uhkakuvien ruokkimisessa ja ilmastopolitiikan vastaisen tyytymättömyyden lietsomisessa, ei näiden ongelmien ratkaisemisessa. Lopputuloksena on agenda, jonka mukaan minkään ei tarvitse muuttua maailmassa, jossa hyvin monen asian täytyy muuttua.

Ilmastopolitiikkaa ei kuitenkaan tarvitse toteuttaa huonosti, vaan sitä voidaan tehdä yhtä hyvin hallitusti ja oikeudenmukaisesti. Suunnitelmallisesti toteutettu oikeudenmukainen siirtymä onkin perussuomalaiselle vihreälle nationalismille myrkkyä. Se joutuu perustaviin vaikeuksiin, kun politiikassa pääsee voitolle näköala, jossa vähäpäästöinen tulevaisuus on paitsi mahdollinen myös mielekäs ja kaikille tavoittelemisen arvoinen. Radikaalin oikeiston mahdollisuudet lietsoa ilmastopoliittista tyytymättömyyttä heikkenevät, kun ihmiselle tarjotaan siirtymässä vakaa sosiaalinen turva, mahdollisuus kou-

40 Ks. esim. Hatakka, Niko 2020. The Profiteers of Fear? Right-wing Populism and the COVID-19 Crisis in Europe. Finland. Friedrich Ebert Stiftung, http://library.fes.de/pdf-files/bueros/stockholm/16950.pdf, katsottu 12.10.2021.

luttautua uudelleen ja tehdä mielekästä työtä, jolla jälleenrakennetaan uusi vähäpäästöinen suomalainen yhteiskunta – niin kaupungeissa kuin maaseudulla.

Tero Toivanen